

Η διαφθορά και η ανεργία απειλούν τα καθεστώτα της Βόρειας Αφρικής

Η παρούσα κατάσταση στην Τυνησία χαρακτηρίζεται «ρευστή», ενώ ανησυχία επικρατεί στις υπόλοιπες χώρες της Βόρειας Αφρικής. Ερωτηματικά προκαλεί η ευκολία της πτώσης του Ben Ali. Προφανώς, οι ένοπλες δυνάμεις τον ενθάρρυναν προκειμένου να λάβει την απόφαση να εγκαταλείψει την Τυνησία και να αναβαθμίσουν το ρόλο τους στη διακυβέρνηση της χώρας.

Τα γεγονότα που σηματοδότησαν το τέλος εποχής του Τυνησιού προέδρου Zine al-Abadine Ben Ali δεν προέκυψαν μόνο λόγω της κακής οικονομικής κατάστασης των Τυνησίων πολιτών, αλλά και λόγω της μακροχρόνιας καταπίεσης, της βίαιης καταστολής των εκάστοτε κοινωνικών αντιδράσεων, της ανεργίας, του νεποτισμού και της συνεχώς αυξανόμενης διαφθοράς της τυνησιακής ελίτ.

Οι εντάσεις στην τυνησιακή κοινωνία αυξάνονταν βαθμιαία ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια. Είχαν παρουσιασθεί τα πρώτα συμπτώματα, τα οποία έκαναν ορατό το σενάριο των σημερινών εξελίξεων, όμως το καθεστώς δεν έλαβε τις προειδοποιήσεις, με αποτέλεσμα η κατάσταση να τεθεί εκτός ελέγχου. Το 2008, σταμάτησε για έξι μήνες η λειτουργία των μεταλλείων του Redeyef (κεντρο-δυτική Τυνησία), μετά από κινητοποιήσεις των εργατών. Τη χρονική περίοδο 2007-2009, η οικονομία της Τυνησίας επιδεινώθηκε αισθητά, λόγω της εφαρμοζόμενης αντιλαϊκής οικονομικής πολιτικής του τυνησιακού καθεστώτος, σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση της παγκόσμιας οικονομίας, που έπληξε κυρίως τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων της χώρας. Το 2009, επίσημα η ανεργία ξεπέρασε το 13%, ενώ ανεπίσημες εκτιμήσεις οικονομικών αναλυτών έκαναν λόγο για ποσοστό ανεργίας που άγγιζε το 25% και που έπληξε και τον τουριστικό τομέα (η χώρα συνιστά κύριο προορισμό των Ευρωπαίων για φθηνές διακοπές). Κάποιοι προσπάθειες οικονομικών μεταρρυθμίσεων και η εφαρμογή προγραμμάτων αντιλαϊκού χαρακτήρα επέφεραν σταδιακά σημαντικές ελλείψεις αγαθών πρώτης ανάγκης στην τυνησιακή αγορά. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, το 30% των Τυνησίων ηλικίας 20 έως 24 χρονών είναι άνεργοι. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 25% για τους νέους με πανεπιστημιακή μόρφωση.

Οι πρόσφατες λαϊκές αντιδράσεις και οι συγκρούσεις με την Αστυνομία ξεκίνησαν στις 17 Δεκεμβρίου του 2010. Σύμβολο της κοινωνικής έκρηξης αποτέλεσε ο νεαρός Τυνησιός Muhammad Bouazizi, που αυτοπυρπολήθηκε τον περασμένο Δεκέμβριο όταν η αστυνομία του απαγόρευσε να πουλήσει χωρίς άδεια φρούτα και λαχανικά στους δρόμους της Sidi Bouzid (κεντρική Τυνησία). Ο θάνατος του νεαρού, σε συνδυασμό με τη συσσωρευμένη λαϊκή οργή κατά της μακροχρόνιας αστυνομικής βαρβαρότητας πυροδότησε μια σειρά κινητοποιήσεων, διαδηλώσεων και αιματηρών συγκρούσεων, οι οποίες επεκτάθηκαν στην πρωτεύουσα Τύνιδα και τελικά οδήγησαν στην εκθρόνιση του πρώτου Άραβα ηγέτη από διαδηλωτές.

Κυβερνοπόλεμος για την ελευθερία του τύπου

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλα αυτά τα χρόνια, ο διεθνής τύπος σπάνια δημοσίευε γεγονότα που απεικόνιζαν την πραγματική εικόνα της χώρας. Το καθεστώς είχε θέσει σε λειτουργία ένα αποτελεσματικό σύστημα λογοκρισίας του διαδικτύου, και για το λόγο αυτό, ο οργανισμός "Reporters Without Borders" είχε κατατάξει τη χώρα στην 164^η θέση μεταξύ 178 χωρών, ως προς το «δείκτη ελευθερίας του τύπου». Ένα τηλεγράφημα που στάλθηκε το 2009 προς το State Department και δημοσιεύθηκε πρόσφατα από το Wikileaks ανέφερε ότι «ο πρόεδρος Ben Ali γερνάει, το καθεστώς στην Τυνησία είναι σκληρωτικό και δεν υφίσταται διάδοχος».

Στις αρχές Δεκεμβρίου, η λιβανική ιστοσελίδα Al-Akhbar δέχθηκε κυβερνο-επίθεση από άγνωστους hackers, όταν άρχισε να δημοσιεύει στην αραβική γλώσσα τα τηλεγραφήματα του Wikileaks που αφορούσαν την Τυνησία και τις υπόλοιπες αραβικές χώρες. Το επόμενο χρονικό διάστημα, ξεκίνησε η διεξαγωγή της κυβερνο-επίθεσης "Operation Tunisia" από ακτιβιστές κατά των κυβερνητικών ιστοσελίδων. Το γεγονός αυτό προκάλεσε την αντίδραση των κυβερνητικών, οι οποίοι επιχείρησαν ένα μπαράζ κυβερνο-επιθέσεων κατά Τυνησίων bloggers. Τις τελευταίες ημέρες, ο τυνησιακός λαός απέκτησε πρόσβαση σε αρκετές διεθνείς ιστοσελίδες ενημέρωσης.

Πιθανή διασπορά της λαϊκής εξέγερσης στις χώρες της Βόρειας Αφρικής

Οι εξελίξεις στην Τυνησία ανησυχούν τα καθεστώτα και άλλων χωρών του αραβικού κόσμου, όπως της Ιορδανίας και της Αλγερίας, καθότι παρουσιάζουν κοινά «συμπτώματα» κυρίως σε ότι αφορά την ανεργία.

Η Αλγερία αν και είναι μια χώρα παραγωγής υδρογονανθράκων και με χαμηλό εξωτερικό χρέος, εντούτοις, λόγω των χαμηλών τιμών πετρελαίου το 2009 μειώθηκαν αισθητά τα έσοδά της και ταυτόχρονα προκλήθηκε αύξηση των τιμών των ειδών πρώτης ανάγκης. Το καθεστώς του Abdelaziz Bouteflika, αν και παρέχει περισσότερες ελευθερίες στο λαό της Αλγερίας, εντούτοις παρουσιάζει μικρές διαφορές συγκρινόμενο με το αντίστοιχο του Ben Ali.

Ανησυχίες εκφράζονται το τελευταίο χρονικό διάστημα και για το βασίλειο της Ιορδανίας. Οι εντάσεις σχετίζονται με την κακή οικονομική κατάσταση. Η Ιορδανία είναι μια από τις λίγες χώρες της Μέσης Ανατολής που δεν διαθέτει ενεργειακά αποθέματα και ως εκ τούτου έχει ελάχιστες πηγές εσόδων. Τα έσοδα προέρχονται από τον τουρισμό -κυρίως στην περιοχή της Νεκράς Θάλασσας και της Πέτρας- από τα περιορισμένα βιομηχανικά προϊόντα που παράγονται στην περιοχή της Άκαμπα και της ιορδανικής πρωτεύουσας, καθώς και από την ετήσια οικονομική βοήθεια των ΗΠΑ. Το 2010, η Ουάσιγκτον, σε μια προσπάθεια να βοηθήσει το φίλο προσκείμενο καθεστώς του βασιλιά Abdullah II, αποφάσισε να αυξήσει κατά 100 εκατομμύρια δολάρια την οικονομική βοήθεια προς την Ιορδανία. Πρόσφατα, ο Abdullah είχε ανακοινώσει ότι θα επαναφέρει τις τιμές των βασικών καταναλωτικών αγαθών σε χαμηλά επίπεδα, εντούτοις, την Παρασκευή διοργανώθηκαν διαδηλώσεις με αφορμή τις υψηλές τιμές των τροφίμων και των καυσίμων (αίτημα που πρόβαλλαν και οι Τυνησίοι διαδηλωτές). Στάση πραγματοποίησαν και μέλη της φυλής των Βεδουίνων, οι οποίοι διαδήλωσαν κατά του θρόνου στην πόλη Maan (νότια Ιορδανία) την προηγούμενη εβδομάδα.

Παρόμοια λαϊκή δυσφορία εκφράζεται και από το λαό άλλων αραβικών χωρών της Βόρειας Αφρικής, όπως της Λιβύης (ο Λίβυος ηγέτης Καντάφι εξέφρασε τη λύπη του για την πτώση του Τυνησίου προέδρου και επέκρινε τις ραγδαίες εξελίξεις στη γειτονική χώρα), του Μαρόκου και της Αιγύπτου, όμως, έχουν ληφθεί μέτρα ώστε προς το παρόν να απομονωθούν τα περιστατικά που θα μπορούσαν να καταλήξουν σε γενικευμένες λαϊκές αντιδράσεις.

Μελλοντικές εξελίξεις

Τα γεγονότα στην Τυνησία συνιστούν μήνυμα του αραβικού λαού προς τα καθεστώτα των αραβικών χωρών αλλά και προς τη Δύση, αφού για αρκετά χρόνια, οι ξένοι επενδυτές θεωρούσαν τις αραβικές χώρες ως «επενδυτικούς παραδείσους» και τόπους «φθηνής εργασίας».

Προς το παρόν, η απόφαση για το σχηματισμό μιας μεταβατικής κυβέρνησης εθνικής ενότητας κρίνεται θετική, όμως, οι μελλοντικές εξελίξεις είναι πιθανό να επιδεινώσουν περαιτέρω την κατάσταση, ειδικά αν εμπλακούν και εξτρεμιστικές οργανώσεις όπως η “al-Qaeda in Maghreb” (AQIM). Ήδη, την περασμένη Παρασκευή, ο ηγέτης της AQIM, Abu Musab Abdul Wadud, απέστειλε μήνυμα σε εξτρεμιστικές μουσουλμανικές ιστοσελίδες με το οποίο προέτρεπε τους Τυνησίους και τους Αλγερινούς πολίτες *«να επεκτείνουν τις κινητοποιήσεις τους προκειμένου να εκθρονίσουν τα καθεστώτα και να τα αντικαταστήσουν με το νόμο της σαρίας»*. Επίσης, τους καλούσε *«να στείλουν τους γιους τους στην οργάνωση για να αποκτήσουν στρατιωτική εκπαίδευση»*.

Η κατάσταση στη Βόρεια Αφρική και ειδικότερα στην Τυνησία δεν αφήνει αδιάφορη την Αθήνα, καθώς οι χώρες αυτές είναι γειτονικές με την Ελλάδα και αναμένεται να δημιουργηθούν νέα ρεύματα μεταναστών προς την Ευρώπη. Επιπρόσθετα, είναι πιθανόν να πολλαπλασιασθούν οι αφίξεις ειδικών πτήσεων στην Κωνσταντινούπολη από τη Βόρεια Αφρική και στη συνέχεια η λαθραία διακίνηση προς την Ελλάδα.

Γιαννακόπουλος Βασίλης